

СЕКЦІЯ 20

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ООС

Керівники секції: полковник О.П. Зеленько;
д.соц.н. проф. полковник Ю.А. Калагін
Секретар секції: к.юр.н. майор А.А. Бабич

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ВИКОНАННЯ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

О.В. Кудренко¹; В.С. Афанасенко², к.психол.н., проф.;
В.І. Пасічник², к.психол.н., доц.

¹Командування Повітряних Сил Збройних Сил України;
²Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Важливим науково-практичним завданням, яке на теперішній час потребує вирішення, є розроблення методики оцінювання рівнів психологічної готовності особового складу до виконання завдань за призначенням. Розроблена нами методика є придатною для оцінювання всіх компонентів психологічної готовності, зручна для використання за різних можливостей та умов оцінювання. У структурі психологічної готовності до бойової діяльності виділяються такі компоненти:

- а) мотиваційний;
- б) емоційно-вольовий;
- в) когнітивний (інтелектуальний);
- г) регулятивний;
- д) поведінковий.

Зазначена методика є уніфікованою, тобто дозволяє обґрунтовано визначати рівні психологічної готовності до бойової діяльності як окремих військовослужбовців, так і підрозділів видів та родів ЗСУ. Методика надає можливість обирати для виконання завдань більш підготовлений особовий склад, визначати проблемні питання, які існують у підрозділах, вносити корективи у зміст і організацію психологічної підготовки.

РОЗВИТОК САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

О.П. Зеленько¹; К.О. Яндола²

¹Командування Повітряних Сил Збройних Сил України;

²Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Самоосвіта в загальному вигляді являє собою самостійну освіту, отримання якихось знань у певній галузі науки чи техніки. Вона передбачає винятково особистий інтерес. Це певний спосіб самовиховання, оскільки допомагає в розвитку цілеспрямованості, внутрішній організованості, розвиває дуже багато різних моральних рис людини: працелюбність, наполегливість у досягненні мети тощо. Самоосвіта – це форма освіти, за якої людина навчає та виховує себе сама.

Обов'язковими елементами самоосвіти є: усвідомлення розриву між наявними знаннями та тим рівнем знань, яких вимагає сучасність; планування самоосвітньої діяльності; добір найбільш ефективних форм і засобів засвоєння та накопичення знань та навичок; поступове опанування методів дослідницької та експериментальної діяльності; здійснення самоконтролю та саморефлексії.

Самоосвітня компетентність фахівців морально-психологічного забезпечення – це здатність до самостійного розвитку та самовдосконалення; розуміння важливості постійного оновлення знань, готовність займатися самоосвітньою діяльністю.

На можливість здійснювати самоосвітню діяльність впливає низка факторів, серед яких особливе місце посідають саме готовність та здатність до самоосвіти. Проведене тестування майбутніх фахівців морально-психологічного забезпечення Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, підтвердило висунуте припущення, що здатність та готовність до саморозвитку збільшується з віком та набуттям досвіду. Однак, актуальною залишається проблема вмотивованості до здійснення самоосвіти.

Основними напрямками формування та розвитку самоосвітньої компетентності є наступні: формування потреб та здібностей особистості до самонавчання; створення інтегрованих навчальних планів і програм; формування та розвиток навчально-методичних комплексів багаторівневої підготовки фахівців; оптимізація системи післядипломної освіти; розробка індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності в залежності від конкретних потреб; впровадження та розвиток дистанційної освіти. Крім того, завданням навчальних закладів вищої освіти є створення відповідного інформаційно-освітнього середовища. Воно включає в себе сайт університету, електронні навчальні курси, поповнення електронного фонду бібліотеки, розміщення інформації в соціальних мережах, застосування різних платформ для навчання, удосконалення технологій навчання до створення

інтелектуальних систем, наскрізне застосування планшетів, смартфонів, IP телебачення та іншого обладнання.

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Ю.А. Калагін, д.соц.н.; В.С. Мельниченко

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

В українському війську нині проходять службу близько 25 тисяч жінок, з яких 3,4 тисячі є офіцерами. У бойових діях на сході України брали участь більше 7 тисяч, приблизно 31 тисяча жінок працює у Збройних силах України на цивільних посадах. Введення в дію наказу МОУ № 627 «Про затвердження переліків військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу і тарифних переліків посад вищезазначених військовослужбовців» дозволило жінкам розпочати військову службу на багатьох бойових посадах. Така ситуація сприяє активізації наукових досліджень з проблем військовослужбовців-жінок. Кафедра психології та педагогіки має давні традиції гендерних досліджень. Чергове дослідження кафедри присвячено вивченню гендерних аспектів мотивації військової служби. Попередній аналіз результатів дослідження показав, що поряд з матеріальною, домінуючою на сьогодні, складовою мотивації обрання військової служби є не менш значуща духовна складова.

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРСАНТІВ

В.В. Лук'яненко; Н.Б. Щокіна, к.п.н., проф.

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

В умовах сьогодення, одним із провідних чинників удосконалення якості навчання здобувачів вищої освіти є впровадження інноваційних педагогічних технологій для забезпечення формування їхньої професійної компетентності та потреби у постійному самовдосконаленні. Це може бути реалізовано завдяки зміні акцентів на процес досягнення результатів діяльності (навчально-пізнавальна діяльність курсантів) над самим результатом діяльності.

Серед існуючих сучасних педагогічних технологій доцільно звернути увагу на технології та методи навчання, які саме і забезпечують активізацію навчально-пізнавальної, пошукової діяльності здобувачів вищої освіти в особливих умовах діяльності.

З метою вдосконалення методики викладання навчальних дисциплін нами сучасному проаналізовано і визначено потенційні можливості та переваги методу проекту як засобу навчання та виховання.

Припускаємо, що завдяки впровадженню методу проекту у процес підготовки майбутніх офіцерів можна вирішити наступні завдання:

створення умов для використання набутого курсантами у процесі навчання досвіду; можливість реалізувати особистий інтерес до навчальної дисципліни;

не тільки оволодіння знаннями, а, головне, уміння здобувати ці знання самостійно, застосовувати їх для розв'язання професійно спрямованих завдань;

створення умов для формування і подальшого розвитку лідерських якостей, комунікативної компетентності, навичок групової діяльності;

сприяння розвитку самостійності і творчості курсантів;

формування презентаційних і полемічних умінь з метою представлення та захисту результатів проектної діяльності;

розвиток аналітичних здібностей курсантів для опрацювання значних обсягів інформації, її аналізу, висування гіпотез, вміння робити узагальнення, підводити підсумки.

Специфіка проведення практичних і семінарських занять, виконання самостійної роботи на основі упровадження методу проектів передбачає використання курсантами низки дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих по своїй суті. Такий підхід дозволяє розвивати креативне мислення, самостійність курсантів; навчає їх визначати та розв'язувати професійно значущі проблеми, використовуючи вже отримані знання з різних навчальних предметів; розвиває уміння прогнозувати результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Результати виконання проектів мають бути реально «відчутними» та значущими, якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання, якщо практична – конкретний продукт, готовий до використання.

Теми проектів найчастіше стосуються конкретного практичного питання, що є актуальним для майбутньої професійної діяльності. Це вимагає залучення знань курсантів не лише з однієї навчальної дисципліни, але й з різних галузей, стимулює систематичне творче мислення, розвиток навичок дослідницької роботи. В основі проектної технології лежить розвиток пізнавальної та дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти, уміння конструювати свої знання, орієнтуватися у інформаційному просторі, розвивати творчі здібності. Особливого значення набуває залучення курсанта саме до процесу пошуку у ході співпраці між здобувачами вищої освіти та науково-педагогічним працівником. Важливим є не лише результат, а й процес його досягнення. Під час роботи над проектом, науково-педагогічний працівник виконує функцію консультанта, він допомагає здобувачам вищої освіти у пошуку інформації, координує процес роботи, заохочує.

Нами, на підставі аналізу джерел інформації та досвіду роботи педагогів-новаторів, визначено етапи роботи над навчальним проектом:

визначення теми, мети проекту, обговорення проблеми, висунення гіпотез;

визначення джерел, засобів збирання та методів аналізу інформації, способів представлення результатів; встановлення критеріїв оцінювання результату роботи над проектом;

безпосередньо дослідження, спостереження, робота з інформаційними ресурсами, проведення необхідних заходів збору інформації, анкетування тощо;

аналіз отриманої інформації, підбиття підсумків, формулювання висновків;

виготовлення продукту проектної діяльності;

оформлення звіту: узагальнення та класифікація зібраної інформації, виготовлення ілюстративного матеріалу, підготовка до презентації;

творчий звіт, презентація: демонстрація результатів у формі усного звіту, демонстрації продукту, письмового звіту, мультимедійної презентації тощо;

оцінювання результатів і процесу дослідження за встановленими критеріями.

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В.А. Кротюк¹; Є.Г. Староконь²

¹Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба;

²Житомирський військовий інститут ім. С.П. Корольова

Застосування Російською Федерацією технологій гібридної війни проти України перетворило інформаційну сферу на ключову арену збройного протиборства. Росія використовує проти України найновіші інформаційні технології впливу на свідомість громадян, спрямовані на розпалювання національної і релігійної ворожнечі, пропаганду агресивної війни, дестабілізацію політичної та економічної системи, зміну конституційного ладу, порушення суверенітету і територіальної цілісності України.

Збройні Сили України мають забезпечувати функціонування системи військово-цивільних зв'язків у місцях постійної дислокації та розгортання своїх підрозділів, а також організовувати і забезпечувати:

зв'язки з українськими та іноземними засобами масової інформації щодо висвітлення ситуації в районі проведення операції Об'єднаних сил в Донецькій та Луганській областях;

протицивільно спеціальним інформаційним операціям, спрямованим проти Збройних Сил України;

супроводження інформаційними засобами виконання завдань оборони України;

донесення достовірної інформації до військовослужбовців, зокрема через військові засоби масової інформації.

Зважаючи на особливі умови і ведення проти України агресивної інформаційної війни, забезпечення інформаційної безпеки можливе лише за умови належної координації заходів, які здійснюються усіма державними органами та інститутами громадянського суспільства, кожним українським військовослужбовцем та громадянином.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

В.В. Монастирський; Є.В. Томашпольський

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

В даний час особливий інтерес до девіантної поведінки військовослужбовців випливає з військового конфлікту, який розвивається в Україні, а також специфіки та високої соціальної значимості діяльності людей щодо захисту державних інтересів і безпеки країни, їх психологічного стану.

Причини відхилення у поведінці військовослужбовців криються в колишніх умовах життя, виховання, навчання до призову на військову службу; як правило, попереднє соціальне відхилення найбільш яскраво проявляється на перших етапах військової служби в адаптаційний період до неї.

Девіантна поведінка військовослужбовців є інтегративною єдністю мотивів, потреб, смислів, особистісних якостей, усвідомленим відхиленням від норм діяльності. Виходячи з цього, визначаємо девіантну поведінку військовослужбовців як відхилення від соціальних норм військової служби яка характеризується наявністю в поведінці однієї або декількох девіацій, пов'язаних з правопорушеннями, алкоголізмом, пияцтвом, наркоманією, токсикоманією, суїцидом, бродяжництвом, жебрацтвом, дезорганізує статутні відносини, вносить негативний ненормативну взаємодія військовослужбовців, несе потенційну соціальну небезпеку, призводить до особистісної деградації і проявляється в єдності мотиваційних, особистісно-сміслових і нормативно-діяльнісних характеристик.

Проблема профілактики девіантної поведінки військовослужбовців, входить в число необхідних напрямків розвитку превентивної теорії і практики.

Зміст попередження і подолання девіантної поведінки у військовослужбовців необхідно розглядати як єдиний, цілісний, системний, специфічний соціально-педагогічний та психологічний процес, пов'язаний з її іншими складовими частинами, в першу чергу, з вихованням, самовихованням і перевихованням.

Якщо відхилення в свідомості і поведінці військовослужбовців не носять стійкого характеру, то в результаті педагогічної діяльності осіб командного складу вони усуваються за допомогою ініціювання процесів виховання і самовиховання. В даному випадку профілактика і перевиховання виступають як основні функції процесу виховання.

У вихованні і самовихованні військовослужбовців, з одного боку, і в педагогічній профілактиці і перевихованні, з іншого - по-різному відбувається зміна сформованих динамічних стереотипів новими. Якщо в першому випадку нові стереотипи, що формуються в ході проходження військової служби далеко не обов'язково замінюють старі, що

сформувалися до неї, утворюються на їх базі, як пряме продовження сформованих звичок і норм поведінки, то по-другому - старі негативні динамічні стереотипи повинні бути замінені на нові, що мають позитивну характеристику.

Таким чином, профілактика девіантної поведінки військовослужбовців - це цілісна педагогічно-психологічна система попередження і подолання причин і умов девіантної поведінки, викорінення різних відхилень у поведінці, перевиховання особистісних якостей, що провокують ризик виникнення і зміцнення девіацій у військовослужбовців.

ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Л.Г. Левицька

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Позааудиторна робота в закладі вищої освіти є складовою навчально-виховного процесу й однією з форм організації студентського дозвілля. Зазвичай її організують і проводять в позааудиторний час органи студентського самоврядування за активної допомоги й керівництва педагогічного колективу. Особливу роль у цій роботі виконує куратор групи. У позааудиторній роботі переважає елемент самореалізації. Студент має можливість нарощувати свій інтелектуальний потенціал, підвищувати професійну культуру.

Позааудиторна робота має здійснюватися безперервно, надаючи студентам знання, виховуючи їх, розвиваючи індивідуальність студента, формуючи мотивацію навчання. Цей вид роботи є одним із інструментів комунікативної активності студентів.

Виокремлюють такі форми позааудиторної роботи, як індивідуальні, групові та масові.

Важливим елементом позааудиторної роботи є взаємодія викладачів і студентів. Викладач виконує роль головного консультанта й вихователя студентів. Гурткова робота є найпоширенішою формою позааудиторної роботи. Чинники успішного оволодіння мовою мають такі складові: бажання викладача передати свої знання, бажання студента їх отримати, мотивація, здібність до системної роботи, талант і творча майстерність викладача, уміння студента отримувати насолоду від процесу навчання. Зараз досить популярними є клубні методики, що поєднують різні напрямки – класичний, комунікативний, традиційний, нетрадиційний тощо.

Розмовний клуб сприяє розширенню словникового запасу у студентів. Вони стають розкутішими й долають мовний бар'єр, отримують навички проведення дискусії з різних тем.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ДО СТРЕС-ФАКТОРІВ БОЙОВОЇ ОБСТАНОВКИ

Д.П. Приходько, к.психол.н., доц.; І.Г. Гуйван

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Професійна діяльність військовослужбовців передбачає виконання ними посадових обов'язків в екстремальних умовах, а участь в бойових діях є їх основним проявом. Особовий склад Збройних Сил України виконує широкий спектр складних та відповідальних завдань, спрямованих на захист суверенітету та територіальної цілісності нашої держави. Успішність їх професійної діяльності у таких ситуаціях багато в чому залежить не тільки від рівня їхньої теоретичної та практичної підготовки але й від рівня психологічної готовності до неї.

Досвід участі особового складу частин та підрозділів Повітряних сил у антитерористичній операції та операції об'єднаних сил на Сході України, свідчить що виконання цих завдань часто здійснюється у екстремальних умовах, які створюють загрозу життю і здоров'ю військовослужбовців, спричиняють переживання ними подій, які виходять за рамки звичайного досвіду. У бойових умовах перед кожним військовослужбовцем стає дві проблеми: вижити і виконати бойове завдання. Причому, виконання бойового завдання найчастіше є одним із способів вижити. Дуже часто переживання стрес-факторів бойової обстановки травмували психіку воїнів і, як наслідок, приводили до зниження ефективності їх професійної діяльності, а іноді взагалі унеможлилювали подальше виконання бойових завдань.

Особливо ця проблема стала глибоко досліджуватися в військовій психології після початку бойових дій на Сході України, коли суспільство зіткнулося з фактами низької морально-психологічної готовності до виконання поставленого бойового завдання на полі бою, деформаціями поведінки та численними випадками соціальної і психологічної дезадаптації військовослужбовців, які повернулися додому.

Деформації поведінки учасників бойових дій виникали внаслідок труднощів індивідуальної соціально-психологічної адаптації до служби, міжособистісних відносин у новому колективі, особливостей нервової системи бійця, його психологічного стану та психічного здоров'я, що зазнавали постійного психотравмуючого впливу. Найчастіше ці проблеми проявлялись у втраті сенсу життя, відчутті нереальності свого існування, виникненні почуття наближення катастрофічних змін, неадекватному зниженні або завищенні самооцінки, втраті почуття самоїдентичності, відчутті відчуження від близьких, родичів і свого минулого, у підвищеній дратівливості, запальності, агресивності та замкнутості.

Виходячи з цього дослідження особливостей психологічної адаптації військовослужбовців Повітряних Сил до ведення бойових дій у сучасних умовах гібридної війни, а також психологічної підготовки, як засобу

успішної адаптації особового складу до професійної діяльності у таких умовах є досить актуальними.

З метою оптимізації адаптаційних можливостей військовослужбовців доцільно здійснювати психокорекційні заходи, інформування, консультування, активне соціальне навчання у формі тренінгу й ін. Успішність адаптації військовослужбовців до бойової обстановки тісно пов'язана з психологічною підготовленістю їх до дій за цих умов.

Новітні підходи до здійснення бойової діяльності в умовах гібридної війни вимагають удосконалення і оптимізації змісту, методів і засобів психологічної підготовки військових фахівців, перегляду теоретичного та емпіричного матеріалу щодо методичного забезпечення процесу адаптації військовослужбовців до екстремальних умов діяльності за допомогою реалізації потенціалу психологічної підготовки особового складу.

Для оптимізації процесу психологічної адаптації військовослужбовців необхідна ефективна психологічна підготовка, яка має двоєдину мету: формування психічної стійкості та психологічної готовності до бойової діяльності. Ці якості формуються у процесі відпрацьовування необхідних навчально-бойових завдань на заняттях і у ході навчань, які проводяться в умовах, наближених до реального бою під час загальної, спеціальної та цільової психологічної підготовки.

ЩОДО СПЕКУЛЯЦІЙ НА ПИТАННІ ПРО НЕБОЙОВІ ВТРАТИ У ЗС УКРАЇНИ

В.Д. Кислий, к.пс.н., доц.; М.П. Лефтер;

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Нова хвиля суїцидів у світі викликана кількома факторами: зниження економічного достатку, деяка невизначеність політичної обстановки, особистісна фрустрація і відсутність «упевненості у завтрашньому дні». Але у випадку України додається ще одна категорія людей – нинішні і колишні військові ООС (АТО). Наскільки повною є статистика суїцидів серед військовослужбовців, які перебувають у ООС, а також серед демобілізованих, достеменно невідомо.

Деякі засоби масової інформації та посадові особи використовують наявний стан справ для створення сенсацій з метою створення образу борців за справедливість. Так наприклад у вересні 2017 року, після виступу на Комітеті Верховної Ради з питань охорони здоров'я головного психіатра Міноборони полковника О. Друзя, в українських соцмережах виник мем «1 із 93%». З виступу посадової особи виходило так, що 93% ветеранів ООС (АТО) мають психічні проблеми й становлять загрозу для суспільства. При цьому головний психіатр МОУ з весни перебував під слідством за хабарництво.

У квітні 2018 року голова парламентського комітету в справах ветеранів О. Третяков на конференції «VETS: Світові практики інтеграції ветеранів до мирного життя» наголосив, що загалом з 2014 року понад

тисячу українських військових, які брали участь у бойових діях на Донбасі, наклали на себе руки через наслідки посттравматичного синдрому. І хоча пізніше уповноважений президента України у справах ветеранів В. Свириденко зазначив, що офіційно скосні самогубства обліковуються тільки щодо чинних військовослужбовців, а точної статистики по ветеранам не існує, негативний вплив на суспільство вже було здійснено.

У жовтні 2018 року головний військовий прокурор А. Матіос через засоби масової інформації довів, що за чотири роки з 2700 небойових безповоротних втрат 891 випадок - хвороби, 318 - ДТП, 177 - нещасні випадки, 175 - отруєння (алкоголь, наркотики), 172 - необережне поводження зі зброєю, 101 випадок - порушення заходів безпеки, 228 - вбивства, 615 - самогубства (зокрема, 282 випадки - в зоні ООС).

В Генштабі ЗСУ впевнені, що здійснюється маніпуляція даними та оприлюднюється недостовірна інформація. Однак конкретних цифр стосовно випадків самогубств серед військових не надають, посилаючись на державну таємницю. Це не є вигадкою, згідно наказу СБУ № 440 «Про затвердження зводу відомостей, що становлять державну таємницю»... інформація щодо самогубств серед особового складу ЗСУ відноситься до відомостей про морально-психологічний стан особового складу військових формувань або застосування військ, які дають змогу встановити їх боєздатність.

Слід зазначити, що самогубство – це суспільний феномен, який неможна пояснювати єдиною причиною (наприклад служба в армії).

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ПЕРЕЖИВАННЯ УЧАСНИКАМИ БОЙОВИХ ДІЙ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ

В.В. Артюхова, к.психол.н.; Ю.В. Ковальчук

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Українське суспільство сьогодні переживає важкі часи, які здійснюють негативний вплив на психічне здоров'я його громадян. Пролонгована соціально-економічна та політична кризи, що ускладнюється проведенням ООС на Сході країни призводять до психотравматизації українського населення, і як наслідок, до розвитку широкого спектру розладів адаптації не тільки у військовослужбовців, але й у цивільного населення.

Відомо, що максимально деструктивного впливу на психіку людини завдають бойові дії, наслідки переживання яких досить довго відчуває особистість навіть в умовах мирного життя. У випадку неадаптивних копінг-стратегій, глибинні травматичні переживання, викликані бойовими стрес-чинниками можуть супроводжуватися змінами у фізіологічній, емоційній, когнітивній (інтелектуальній) і поведінковій сферах регуляції та призвести до прояву симптомів посттравматичного стресового розладу (ПТСР).

Посттравматичний стресовий розлад - це неспихотична відстрочена реакція на травматичний стрес, здатна викликати психічні порушення. Світова статистика свідчить, що кожен п'ятий учасник бойових дій за відсутності будь-яких фізичних ушкоджень страждає нервово-психічними розладами, а серед поранених - кожен третій.

Психічні розлади, які пов'язані зі стресом під час військових дій, стають надалі одним з головних внутрішніх бар'єрів на шляху подальшої адаптації до післявоєнного життя. При цьому після повернення до мирної обстановки на симптоми ПТСР, накладаються нові психічні розлади, які обумовлені тривалою соціальною дезадаптацією комбатантів після повернення з війни.

Дослідження проблем посттравматичного стресового розладу стає все більш актуальним не лише в медичному, але і в соціально-психологічному аспекті. Це пов'язано, перш за все, з тенденцією до зростання частоти і вираженості наслідків сучасних глобальних катастроф, міждержавних збройних конфліктів і локальних війн. А також через наявність впливу цих розладів на соціальні процеси і працездатність великої кількості матеріалів і досліджень, що не систематизовані і не узгоджені між собою, а подекуди й викликають протиріччя у визначенні факторів розладів і алгоритму діагностики. Тому аналіз і систематизація даних, а також вивчення психологічного стану та соціально-психологічних особливостей прояву ПТСР дає можливість створити дієві засоби і методи профілактики та більш прицільні методи соціально-психологічної реадaptaції ПТСР у учасників бойових дій.

Метою даної роботи є аналіз особливостей соціально-психологічних проявів ПТСР в учасників бойових дій, з визначенням шляхів їх адаптації до умов мирного життя. Методами дослідження були: аналіз літератури, спостереження, опитування та анкетування учасників війни.

Таким чином, зазначимо, що практична спрямованість і перспективи даної роботи полягають у систематизації результатів дослідження особливостей соціально-психологічних проявів симптомів ПТСР в учасників бойових дій, у розробці методів і технік психосоціальної роботи, реабілітації і реадaptaції військовослужбовців учасників бойових дій.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ ОСОБИСТОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

Л.С. Дмитрук, Н.С. Ярош

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Навчання у військовому університеті багатьом дається нелегко: курсанти переживають соціально-психологічні труднощі, пов'язані передусім з воєнним конфліктом на Сході країни, незвичною атмосферою та соціально-політичними негараздами, що торкнулися кожного з нас. Усе

це призводить до стресу, з яким потрібно боротися. Постійне перебування людини у стресовому стані викликає психологічні труднощі з усім, що її оточує.

Перед психологами неодноразово поставало актуальне завдання – навчити людину ефективно боротися зі стресорами, з якими вона зустрічається щодня. Характерною відповіддю особистості на стрес є копінг-поведінка. У психологічному просторі копінг-поведінка визначається як когнітивні та поведінкові зусилля, які постійно змінюються та застосовуються людиною для того, щоб впоратися з специфічними внутрішніми та зовнішніми вимогами, що надзвичайно напружують або перевищують психологічні ресурси людини. Копінг-поведінка включає в себе певний спектр копінг-стратегій: вирішення проблеми, емоційне реагування, соціальне відволікання (розмова з близькими, розваги з друзями і т.д.). Використання копінг-стратегії (вирішення проблеми) може включати в себе роботу зі специфічними мобільними додатками, що направлені на подолання стресу. Мобільний додаток – це ефективний і сучасний засіб, що використовується у ході реалізації копінг-стратегії. Звертаючи увагу на те, що військовослужбовці – це люди, які проходять дійсну військову службу у складі Збройних сил України, можемо сказати наступне, що у них обмаль вільного часу і невнормований графік, який може змінюватися в будь-який момент, і саме мобільні додатки зможуть у будь-який час бути поряд з ними і надати їм першу допомогу при стресі. Вони зроблять це негайно та системно.

Актуальність проблеми дослідження полягає у вивченні особливостей застосування мобільних додатків під час подолання стресу особистістю військовослужбовця. Варто зазначити, що на теоретичному та практичному рівнях дана проблематика достатньо досліджено не була. Тому, вважаємо актуальним та за потрібним вивчення впливу застосування мобільних додатків у стресовому стані військовослужбовцями ЗСУ.

ОСОБИСТОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬК

*В.М. Токарев, к. юрид.н., доц.; В.В. Набуралийний
Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І.Кожедуба*

Збройні Сили України, які є одним з необхідних атрибутів української державності, її особливою військовою структурою, призначені для збройного захисту незалежності, територіальної цілісності і недоторканості України. Це впливає з положення ст. 17 Конституції України і ст. 1 Закону України «Про Збройні Сили України». Успішне виконання цих відповідальних завдань, які покладені на Збройні Сили, неможливе без повного забезпечення законності, закріплення військової

дисципліни та правопорядку, попередження і викорінення грубих дисциплінарних проступків, злочинів та пригод.

Правове забезпечення – це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення строгого виконання вимог законодавства, військових статутів, наказів і директив МО України та інших посадових осіб, які здійснюються всіма органами військового управління, командирами і начальниками при виконанні ними своїх службових обов'язків.

Ці заходи реалізуються командирами і начальниками, іншими посадовими особами, які наділені правами начальників, в усіх сферах їх службової діяльності (а службова діяльність офіцера носить, як правило, правовий характер), але перш за все, при виконанні ними командно-адміністративних функцій, а також шляхом організації і проведення правової підготовки і правового виховання особового складу.

До командно-адміністративних функцій (рис. 1.2) відноситься діяльність органів військового управління, яка пов'язана:

- з розробкою і виданням різних нормативних документів – актів військового управління (наказів, директив, положень, настанов, інструкцій, приписів і т. п.);

- із забезпеченням і підтримкою в частині військової дисципліни та статутного правопорядку (дисциплінарна практика, проведення дізнань і адміністративних розслідувань і т. п.);

- із забезпеченням повсякденної господарської і фінансово-економічної діяльності військової частини (фінансова і господарська діяльність, трудові і договірні відношення, претензійно-пошукова та рекламаційна робота);

- із задоволенням потреб особового складу і громадян (розгляд листів, скарг, заяв, прийом відвідувачів).

Для якісного виконання обов'язків військової служби військовослужбовець повинен знати та виконувати розпорядження законів України щодо оборони, загальних прав та обов'язків військовослужбовця, закон про карну відповідальність та військові злочини, положення про матеріальну відповідальність військовослужбовців, пенсійне забезпечення та інші нормативні акти, які стосуються громадянина України, як військовослужбовця.

Формами правової підготовки є самостійне вивчення правових актів, вивчення курсу «Правознавство» у військово-навчальних закладах, збори та стажування правового активу, інформування особового складу з правових питань через засоби масової інформації, роз'яснення законодавства, інших нормативних актів, їх значення у житті держави та її Збройних Силах.

Правове виховання – це цілеспрямований, систематичний вплив на свідомість, психіку людей з метою формування у них високої правової свідомості, навичок та звичок активної правової поведінки. Правове виховання є невід'ємною частиною військового, соціально-психологічного та морального виховання, яке сприяє формуванню

правильного поняття сутності та значення законів й інших нормативних актів.

У право-виховній роботі застосовуються різнобічні форми та методи. Усі вони доповнюють та розвивають один одного і мають єдину мету – формування у воїнів правової культури.

У право-виховній роботі у військових частинах затвердились такі форми:

- теоретичні й науково-практичні конференції.
- семінари з Конституції України та інших законів, а також з питань практики зміцнення законності та правопорядку;
- тематичні кіно та лекційні вечори;
- вечори запитань та відповідей;
- години правової пропаганди;
- лекції та лекторії з правової тематики;
- обговорення статей, журналів та книг, кінофільмів з правової тематики;
- радіогазети, радіожурнали;
- тематичні виставки юридичної літератури;
- індивідуальні та групові бесіди;
- збори особового складу з обговорення правопорушень;
- доведення до військовослужбовців наказів по військах з обвинувачувальними вироками;
- дні правових знань;
- юридичні консультації;
- зустрічі з робітниками юстиції та ін.;
- анкетування з правових питань з подальшим аналізом підсумків та вироблення практичних рекомендацій.

Правова практика виховує у військовослужбовців звичку строго дотримуватись вимог правових норм, принциповість, непримиримість до правопорушень та активність у боротьбі з ними.

Тому одним з актуальних питань правового виховання є залучення військовослужбовців до контролю за додержанням правових норм, діяльність, спрямована на боротьбу з правопорушеннями та їх попередження. У результаті проведення цілеспрямованої правової підготовки та правового виховання формується правова культура військовослужбовця.

Досягнення цієї мети багато в чому визначається і залежить від правильно організованого правового забезпечення діяльності військ .

ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ ОСОБИСТОСТІ КУРСАНТА

В. Кушнір; Н. Ярош

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

В умовах глобальних соціальних змін, що відбуваються на інституційному та діяльнісному рівнях і стосуються складу соціальної системи, зв'язків її елементів (соціальних норм, інтересів, цінностей, ідей та взаємодій тощо) її меж і функцій, її соціального оточення, особливо вагомості набуває дослідження життєвих стратегій курсантів. Важливість означеного розгляду обумовлюється тим, що найбільш розповсюджені життєві стратегії показують ступінь адаптації курсантів та окремих соціальних груп до наявної соціально-економічної ситуації в суспільстві, змін у всіх сферах життя, у нормативній та ціннісній системах та виражає певні очікування майбутнього, тобто є відображенням домагань суб'єкта й ступеня їх реалізації в реальних умовах.

Транзитивний характер суспільства, що характеризується динамікою інституційної структури, надає важливе значення адаптаційного підходу до аналізу життєвих стратегій курсантів в умовах соціальних змін. У курсовій роботі розглянуто основні підходи до вивчення життєвих стратегій особистості, їх структурних елементів. Увагу зосереджено на об'єктивних та суб'єктивних сторонах процесу побудови життєвих стратегій й методологічних особливостях їх вивчення. Життєва стратегія розуміється як засіб планування особистістю власного життя, що складається з попереднього конструювання способу життя (вибір цілей, пріоритетів), його реалізації (практики суб'єкта, спрямовані на реалізацію життєвих потреб і розв'язання ситуацій, що виникають); задоволеності життям (самооцінки досягнутого).

Питанню життєвих стратегій особистості присвячено чимало праць в психології, педагогіці, соціології тощо. Проте і надалі проблема їх побудови, формування залишається актуальною. У працях різних авторів називаються щораз інші критерії типологізації, при цьому також немає єдиного погляду на те, які ж характеристики являються визначальними у побудові життєвих стратегій особистості курсанта. Недостатня систематизованість даних у цьому руслі призводить до ускладнення подальших досліджень життєвих стратегій. Означені чинники зумовлюють потребу в узагальненні та систематизації наявної інформації щодо життєвої стратегії курсантів та особливостей її побудови. Хвиля досліджень у напрямі життєвих стратегій викликана також структурними змінами у самому суспільстві. Вони призводять до трансформацій у побудові людиною планів на власне життя. Тож за умов суспільних трансформацій змінюються і життєві стратегії курсантів. Відтак для виявлення перспектив та наслідків цих змін постає потреба в уточненні поняття життєвої стратегії особистості курсанта, індивідуальних особливостей її побудови, чинників, що впливають на її формування.

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ В ЛАБОРАТОРНОМУ ПРАКТИКУМІ З ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ

*Г.М. Антоненко, М.І. Гвоздєв, С.В. Вовчук,
О.Г. Марченко, к.педаг.н., доц.; А.В. Ярошенко
Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба*

Використання інформаційно-комп'ютерних технологій надає викладачам кафедри вищої математики продемонструвати, як за допомогою ПЕОМ можливо розв'язувати задачі, якщо об'єм даних, або точність, що її вимагає задача, значно ускладнюють обрахунок. Лабораторний практикум має неабияку практичну значущість у вивченні вищої математики, оскільки при виконанні лабораторних робіт курсанти отримують можливість застосування теоретичних знань при розв'язанні прикладних задач.

Концепція проведення лабораторної роботи передбачає три етапи проведення: 1) комп'ютерне тестування; 2) письмова частина роботи (перевірка знання алгоритму виконання лабораторної роботи); 3) комп'ютерна частина лабораторної роботи (обчислення в MathCAD). Так, допуск до лабораторної роботи курсантів проводиться після попереднього контролю знань за допомогою програми ЦІМ ТЕСТ. Письмова частина є невід'ємною частиною лабораторної роботи, де курсанти мають опанувати алгоритм її виконання.

ГУРТКОВА РОБОТА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРСАНТІВ

*О.Г. Марченко, к.педаг.н., доц.; Н.В. Лемешева, к.ф.-м. н.; Н.М. Черновол
Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба*

Керівництво та професорсько-викладацький склад закладів військової освіти (ЗВО) із специфічними умовами навчання усвідомлюють важливість участі курсантів у науковій та науково-технічній діяльності, яка є сферою реалізації загальних і професійних компетенцій, набутих у процесі навчання. Одним із шляхів залучення курсантів до зазначеної діяльності є організація гуртків і секцій військово-наукового товариства курсантів (ВНТК) на факультетах та кафедрах. Так, на кафедрі вищої математики Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба працюють математичний гурток та рада ВНТК.

Метою роботи гуртка є підготовка курсантів до участі та перемоги в математичних олімпіадах різних рівнів. Зауважимо, що незважаючи на значне службове та навчальне навантаження, курсанти проявляють неабиякий інтерес до занять гуртка. Це приводить учасників гуртка до призових місць на регіональних і всеукраїнських олімпіадах з математики.

Головним завданням ВНТК є формування в курсантів навичок наукової роботи, умінь досліджувати та презентувати отримані

результати. Значимо, що осучаснення науково-методичного забезпечення кафедри на основі застосування інформаційно-комп'ютерних технологій дозволить в майбутньому створити банк кращих робіт курсантів для ознайомлення з ними усіх бажаючих.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

С.М. Соболева, к.п.н., доц.

Харківський інститут фінансів КНТЕУ

Сучасне інформаційне суспільство характеризується інтенсивним впливом різноманітної інформації на всі сфери життя, а також на формування громадської думки, культури, мислення та суспільної свідомості. Особливо уразливою та незахищеною від такого впливу є молодіжна свідомість, що часто стає об'єктом маніпуляцій.

Свідомість у психології розглядається як найвища форма розвитку психіки, що притаманна тільки людині, яка виявляється в складних формах відображення світу та опосередкована суспільно-історичною діяльністю. Молодіжна свідомість є видом масової свідомості, що проявляється на трьох рівнях: когнітивному (або теоретико-пізнавальному), емоційно-чуттєвому, конативному (або поведінковому).

Соціальна інформація – це сукупність знань, відомостей, повідомлень про суспільство, природу, навколишній світ, головними функціями якої є: комунікативна, управлінська, науково-пізнавальна, освітньо-виховна. За тематикою вона поділяється на політичну, соціальну, економічну, етичну, естетичну, релігійну, технічну інформацію.

За допомогою коригування змісту, якості та форм подачі соціальної інформації можна ефективно впливати на молодіжну свідомість. Поширеною є маніпуляція – спосіб психологічного впливу з метою зміни спрямованості активності (психічної, соціальної та ін.) інших людей, що здійснюється непомітно для них. Загрозою для об'єктивного сприйняття реального світу є перенасиченість соціальної інформації, що сприяє формуванню так званого фрагментарного, або «кліпового мислення».

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

А.А. Бабич, к.юр.н.; О.П. Мусієнко, к.т.н.

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Відповідно до ст. 17 Конституції України держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі в Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їх сімей. Мета цього захисту – компенсувати такій категорії

обмеження їх загальногромадянських прав та свобод шляхом надання окремих, пільг, гарантій, компенсацій.

Питання соціально-правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей завжди вважалися державою пріоритетними з огляду на їх безпосередній вплив на обороноздатність країни.

В умовах проведення ООС, коли військовослужбовці ризикують своїм життям і здоров'ям задля цілісності Батьківщини, питання соціально-правового захисту таких військовослужбовців та членів їх сімей набувають особливої актуальності.

Центральним законодавчим актом, який регулює право надання основних пільг, гарантій та компенсацій для військовослужбовців та членів їх сімей є Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 р.. Свого часу цей закон був найпрогресивнішим у питаннях соціально-правового захисту. Він гарантував забезпечення потреб військовослужбовців та членів їх сімей зважаючи на можливості держави.

Аналіз законодавства соціально-правового захисту військовослужбовців дозволяє дійти висновку, що сьогодні необхідний комплексний підхід до вирішення питання забезпечення для військовослужбовців ст. 59 Конституції України яка визначає, що кожен має право на правову допомогу, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

Пахомов В. В., Дегтяр Р. О. зазначають про необхідність впровадження в Україні інституту військових адвокатів. Пропонується створити новий інститут – Військову адвокатуру, яку буде наділено більш широкими повноваженнями, зокрема, здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги у цивільних, адміністративних та кримінальних провадженнях, які стосуються військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження ними зборів, а також військових формувань Збройних Сил України.

ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КУРСАНТІВ В АФЕКТИВНІЙ СФЕРІ

С.В. Палевич; О.Г. Піддубний, канд.фіз.вих., доц.;

Ж.О. Цимбалюк, канд.фіз.вих., доц.

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Останнім часом тема психологічної готовності до дій у бою набула широкої популярності у дослідженнях науковців. У фізичній підготовці цій проблемі був присвячений ряд наукових робіт (Н. Агаєв, Ю. Бородин, С. Романчук, О. Гусак та ін.), але вивчались лише окремі аспекти мотивів, психологічної підготовки військовослужбовців в процесі фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки. Результати навчання в

афективній (емоційній) сфері для визначення рівня сформованості компетентностей не визначено.

У дослідженні взяли участь 67 курсантів ВВНЗ 3-го курсу навчання.

Для оцінки вміння керувати своєю поведінкою за допомогою управління емоціями було обрано методiku визначення емоційного інтелекту Д.В. Люсіна. Для об'єктивної оцінки рівня фізичної підготовленості були використані фізичні вправи, які вимагають від військовослужбовців емоційної стійкості, сміливості, наполегливості та витримки (подолання смуги перешкод, вправи на спеціальних снарядах, біг на довгі дистанції, метання гранат по цілям). Для прийняття рішення про те, що фізичні вправи розрізняють військовослужбовців за рівнем емоційної стійкості використано дискримінантний аналіз.

Встановлено, що вправи на смугі перешкод та оберти на гімнастичному колесі є головними змінними, які дозволяють класифікувати курсантів за рівнем емоційної стійкості. Результати дослідження дозволяють диференціювати за об'єктивними ознаками курсантів по класам, що спрощує методичну роботу з розпізнавання в динаміці фізичного вдосконалення військовослужбовців, локальну оцінку емоційно-вольової стійкості до негативного впливу факторів сучасного бою.

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ АПРОБАЦІ КОНТРОЛЬНИХ ВПРАВ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ (ПРОЕКТ НФП-2018)

В.М. Кирпенко, к.фіз.вих. доц.; Ф.І. Попов, к.п.н., доц.;

В.В. Золочевський, к.п.н., доц.; В.С. Откидач

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

З метою реалізації основних напрямів Концепції розвитку фізичної підготовки і спорту у Збройних Силах України на період до 2020 року, на виконання окремого доручення першого заступника Міністра оборони України від 13.02.2018 р. № 19276/з/22-2016, телеграмного розпорядження начальника Головного управління підготовки Збройних Сил України від 16.02.2018 р. № 348/4/700 у Харківському національному університеті Повітряних Сил 2018 року було проведено апробацію комплексів контрольних вправ індивідуальної фізичної готовності (підготовленості) військовослужбовців, визначених змістом проекту Наставови з фізичної підготовки (далі НФП-2018).

До участі в експерименті залучались курсанти 1-4 курсів у кількості 764 осіб, з них отримали оцінки «відмінно» - 363 особи (47,5%), «добре» - 55 (7%), «задовільно» - 19 (2,5%), «незадовільно» - 327 (43%).

З рахунку курсантів, які отримали оцінки «незадовільно», не набрали відповідну суму балів за виконання комплексів контрольних вправ лише 36 осіб (11%), всі інші 291 курсант (89%) отримали оцінку «незадовільно» за невиконання мінімальної кількості разів у вправі № 16 «Комплексна

силова (атлетична) вправа на перекладині», що становить для курсантів 1 курсу – 1 раз, 2 курсу – 2 рази, 3 курсу – 3 рази та 4 курсу відповідно 4 рази.

Отже, для 38% курсантів, які мають достатній рівень фізичної підготовленості, вправа № 16 за своєю складністю виконання виявилась неадекватною та не інформативною щодо визначення оцінки фізичної якості «сила».

Нормативи деяких контрольних вправ навпаки певною мірою занижені та потребують корегування в бік ускладнення:

в бігу на 100 м – на 0,3 с, в бігу на 5 км для оцінок «4», «5» – на 1 хв.;

подолання смуги перешкод для оцінки «5» – на 10 с;

«Комплексна вправа на спритність» – на 1 с;

вправа «Оберти на стаціонарному гімнастичному колесі» – на 2 с.

Запропонована 150-ти бальна система нарахування балів за виконання фізичних вправ не обґрунтована та не відповідає 100-бальній системі оцінювання за вимогами ЄКТС.

Результати апробації показали, що неадекватність і велика кількість фізичних вправ (58 вправ), передбачених змістом проекту НФП-2018 не забезпечує повноту та якість їх засвоєння протягом навчання.

Таким чином, проект НФП-2018 потребує доопрацювання щодо адекватності та зменшення кількості контрольних фізичних вправ.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО-ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ КУРСАНТІВ ЗАСОБАМИ ГРИ В ШАШКИ

А.В. Гришко; О.С. Шевченко; М.В. Яровий

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба

Оперативне та логічне мислення, як невід’ємні основи бойової готовності військовослужбовців, направлені в першу чергу на забезпечення високого рівня їх професійної підготовки та стійкої розумової працездатності в складних умовах військової діяльності.

Інтелектуальний розвиток виступає як найважливіший компонент будь-якої військової діяльності. Без участі інтелектуальних здібностей подальша діяльність курсанта, як майбутнього захисника своєї держави неможлива, тому вони виступають як її невід’ємні внутрішні моменти.

Необхідність забезпечення високого рівня професійно-важливих якостей майбутніх офіцерів актуалізує потребу дослідження проблеми розвитку мислення курсантів засобами інтелектуальних ігор, зокрема шашок.

Для проведення дослідження була проаналізована успішність навчання курсантів другого курсу ХНУПС. У ході аналізу було виявлено, що 35 % курсантів мають середній бал навчання 3,0 – 4,0; 45% мають середній бал 4,0 – 4,5 та у 20% середній бал 4,5 – 5,0. Серед курсантів, які мали середній бал 3,0 – 4,0, викладачами кафедри було проведено виховні заходи та бесіди, з метою залучення їх до занять інтелектуальними іграми

під час спортивно-масової роботи. З даними курсантами організовувались та проводились змагання на першість факультетів та університету.

З даного дослідження виявлено позитивний вплив систематичних занять шашками на розвиток мислення та успішність навчання курсантів других курсів.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-БОЙОВИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

О.Я. Бабій; О.О. Музика

Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

Високий рівень розвитку морально-бойових якостей – основа успішних дій військовослужбовців в бою. Як показує аналіз бойових дій, стійкість до впливу психотравмуючих факторів бою, збереження бойової активності багато в чому визначаються високим рівнем спрямованості особистості, готовністю свідомо і самовіддано діяти, використовуючи бойовий досвід. Встановлено, що вже в 4-5 бою сила впливу на поведінку воїнів таких бойових факторів, як небезпека, раптовість, несподіваність, новизна бойових подій знижується в 1,5-2,5 рази. Тому необхідно, щоб військовослужбовці, знаючи, з якими труднощами їм доведеться зіткнутися в бойовій обстановці, заздалегідь свідомо готувалися до ймовірних випробувань, накопичували й уміло застосовували на практиці отримані знання, вміння і навички.

Морально-бойові якості, за своєю структурою, є складною сполукою морально-психологічного, професійно-бойового і специфічного компонентів готовності, які знаходяться в діалектичному взаємозв'язку та взаємозалежності, і жоден з них не може розглядатися ізольовано один від одного. Неврахування хоча б одного з цих компонентів може призвести до розриву ланцюга цілісної структури і, через це – до зниження ефективності процесу формування цих якостей.

Для оцінювання рівня розвитку морально-бойових якостей військовослужбовців під час навчально-бойової діяльності можна використовувати оцінки за виконання контрольних завдань. Отримані результати кожного військовослужбовця окремо і колективу в цілому представляються у різних ступенях наближення до умов бою за психологічним змістом. При цьому, оцінки за виконання завдань в ускладнених, чи наближених до бойових умовах навчально-бойової діяльності доцільно порівнювати з оцінками за виконання завдань в нормальних умовах. Такий підхід збільшує можливості детального визначення помилок, що виникають у військовослужбовців через відсутність певних знань і навичок. До того ж, контрольні завдання мають складатися спеціально для обраного контингенту військовослужбовців з врахуванням видів військ, їх призначенням та специфіки завдань, що вирішуються ними в бойовій обстановці.

Успішне формування морально-бойових якостей у військовослужбовців відбувається при регулярному виконанні завдань в обстановці небезпеки і ризику, в умовах, які максимально наближені до бойових. При умові грамотної організації та умілому проведенні навчання у військовослужбовців формуються необхідні морально-бойові якості і почуття – мужність, сміливість, рішучість, ініціативність, почуття колективізму, активізуються мотиваційні установки, що стає запорукою високого рівня боєготовності сучасного воїна-професіонала.

ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Д.В. Вільгуш; В.Ф. Беляков

Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

Військова діяльність характеризується особливою екстремальністю і вимагає великого напруження фізичних і психічних сил, вміння регулювати свою поведінку, психічні стани. В умовах бойової обстановки психіка воїна піддається безлічі різноманітних впливів. Одні з них сприяють мобілізації та концентрації його фізичних і духовних можливостей, підвищують рівень бойової активності, рішучості, самовідданості. Інші, навпаки, дезорганізують бойову діяльність воїна, блокують доступ до наявних резервів організму, погіршують роботу нервової системи і психіки. Деякі з них – не здійснюють помітного впливу на бойову поведінку військовослужбовців. Проте багаторічна практика навчально-бойової підготовки військ доводить, що військовослужбовці з високим рівнем розвитку морально-бойових якостей є найбільш дисциплінованими і стійкими в бойових умовах.

Формування у військовослужбовців морально-бойових якостей здійснюється і в процесі психологічної підготовки.

Практична реалізація принципів психологічної підготовки військовослужбовців досягається, якщо будуть забезпечені наступні вимоги щодо організації і проведення психологічної підготовки військовослужбовців:

- високий темп дій вдень і вночі в складних погодних умовах (дощ, туман, снігопад, ожеледь, піщані буревії);
- швидка і різка зміна тактичної обстановки в ході занять;
- стрільба зі всіх видів стрілецької зброї;
- обкатка танками і БМП, форсування водних перешкод, подолання зон заражень, боротьба з пожежами;
- тривале перебування в засобах захисту від ЗМУ;
- ведення боротьби з танками, повітряними цілями, які низько пролітають, з десантами і диверсійними групами противника.

Запропонований підхід до організації і проведення психологічної підготовки військовослужбовців не є остаточним. Для цього можуть

використовуватися різні засоби і методичні прийоми, що істотно збагачують зміст роботи, яка проводиться для підготовки психіки воїна успішно виконувати бойові завдання за призначенням.

ЗАЛЕЖНІСЬ УСПІШНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІД ПСИХІЧНОГО СТАНУ

Л.М. Кізло; В.Ф. Микитин

Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

Теорія і військова практика доводять, що належний рівень фізичної підготовленості військовослужбовців є важливим засобом забезпечення боєздатності військ будь-якої армії. Вона є невід’ємною частиною бойової підготовки і забезпечує здатність воїнів долати значні фізичні навантаження і психічні напруження, зберігати працездатність, забезпечувати успішність виконання завдань за призначенням. Вивчення військового досвіду провідних країн показує, що армії країн-членів НАТО і ЄС комплектуються на контрактній основі і провідним критерієм відбору кандидатів на військову службу є високий рівень їх фізичної підготовленості.

Попри вивченість питання особливостей організації і проведення заходів фізичної підготовки військовослужбовців ЗС України і досвіду провідних країн світу, недостатньо досліджені аспекти щодо взаємозв’язку психічного стану військовослужбовців із результативністю їх діяльності. Тому було поставлено завдання з’ясувати вплив окремих компонентів психічного стану військовослужбовців саме на результативність їх діяльності. Дослідження цього питання було проведено з використанням методики «САН», за допомогою якої можна оцінити індивідуальний стан особистості за такими показниками: самопочуття, активність, настрій. Дослідження проводилося серед курсантів другого курсу Національної Академії сухопутних військ спеціальності РВіА (17 осіб) і військовослужбовців 169 НЦ (17 осіб). Обраний контингент не відрізнявся за показниками віку і фізичної підготовленості. Для контролю результативності діяльності у стані психічного напруження була обрана вправа – «Загальна контрольна вправа на смузі перешкод», оскільки дії при її виконанні мають військово-прикладну спрямованість і обмежені в часі і наближують умови її виконання до бойових. Результати досліджень засвідчили – результативність діяльності залежить від психічного стану людини, і, особливо – від настрою.

Отже, при вмілому застосуванні засобів фізичної підготовки, правильній побудові процесу навчання та продуманому режимі навантажень на тлі достатнього емоційного напруження можна підвищити стійкість організму військовослужбовців до впливу психогенних факторів бойової діяльності. Тому фахівцям фізичної підготовки і спорту необхідно звертати увагу на формування у військового контингенту психічної стійкості, яка успішно набувається в процесі спеціальних занять: з

елементами новизни, небезпеки; в умовах застосування значних фізичних навантажень на тлі психічних напружень; із необхідністю швидко приймати рішення та діяти в мінливих умовах. Такий підхід забезпечить зміцнення мотивації і формування комплексу морально-вольових якостей у військовослужбовців, які стануть стрижнем сучасного воїна-професіонала.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОЇ МОТИВАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Л.М. Кізло; О.Я. Троценко

Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

Військова кадрова політика у Збройних Силах – це сукупність принципів, напрямів, форм та методів діяльності органів військового управління, спрямованих на створення цілісної системи формування, підготовки, ефективного використання персоналу відповідно до потреб Збройних Сил, забезпечення потреб кожної особистості, можливості реалізації свого потенціалу під час її проходження та розвитку в неї стійкої мотивації до військової служби.

Діагностика мотивації діяльності є однією з найскладніших проблем в психології. До того ж, дослідження цієї проблеми украй ускладнене у зв'язку з кризовими явищами в професійній діяльності військовослужбовців, які, наразі існують і прогресують. Проте, не зважаючи на всі складнощі, мотивація військово-професійної діяльності військовослужбовців, яка проявляється у вигляді особистісного емоційного відношення до військово-професійної діяльності, є основою, що спонукає їх виконувати свої професійні обов'язки.

Мотивація професійної діяльності військового контингенту досліджувалася під час проведення курсів підвищення кваліфікації при НАСВ протягом 2017-2018 навчального року. Обстеженням було охоплено 97 осіб, які відрізнялися за віком, військовими званнями, професіями. Результати досліджень виявили: мотиви професійно-спрямованої діяльності військовослужбовців, які засновані на потребах «служіння народу» складають – 21,7%; «служіння Батьківщині» – 27,5%; «бажання дослужити до пенсії» та «неможливість знайти собі застосування в іншій галузі» – 38,8%; «інші мотиви – 12%. У процесі дослідження також було встановлено, що 78,5% військовослужбовців незадоволені своїм матеріальним становищем, а 41,7% опитаних – своїми житловими умовами.

Мотивація професійної діяльності кожного військовослужбовця є суто індивідуальною та визначається особистісною системою мотивів. Разом з тим, аналіз результатів досліджень професійно-спрямованої мотивації військовослужбовців дозволив виявити певні загальні тенденції, що панують в сучасних умовах, а саме – в системі професійно-спрямованої мотивації військовослужбовців спостерігається тенденція, яка має

виражений «зсув» у сторону мотивів корисливого, егоїстичного змісту, які раніше мали другорядне значення.

Всі ці обставини, на наш погляд, стають найважливішою причиною для песимістичних оцінок військовослужбовцями, як їх особистісних перспектив, так і перспектив системи військової служби в ЗС України, провокують бажання до звільнення військовослужбовців у запас і негативно позначається на функціонуванні військових структур та ефективності управління ними.

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ В ХОДІ БОЙОВИХ ДІЙ

С.А. Радзіковський

Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

В умовах затяжного збройного протистояння російсько-терористичним військам на сході держави особливого значення набуває збереження у особового складу Збройних Сил (ЗС) України психологічної готовності та психічної стійкості до бойових дій, його психологічної пружності, попередження посттравматичних стресових розладів (ПТСР) у воїнів.

Як ніколи гостро стоїть питання системної організації заходів надання психологічної допомоги військовослужбовцям безпосередньо під час ведення бойових дій, а також обов'язкової психологічної реабілітації особового складу після виведення військових частин на відновлення боєздатності. В середньому щомісяця з близько 10 тисячами воїнів з підрозділів, виведених з району проведення операції Об'єднаних сил (ООС), необхідно проводити заходи психологічного відновлення.

Відповідно до вимог Настанови з морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування ЗС України, затвердженої наказом Генерального штабу ЗС України 27.04.2018 р. № 173, найважливішим елементом соціально-психологічного супроводження, як одного з напрямків психологічного забезпечення діяльності військ (сил), є первинна психологічна допомога особовому складу, а також реабілітація військовослужбовців, які отримали ПТСР.

З цією метою у військах (силах) запроваджена та вдосконалюється трирівнева система психологічної допомоги особовому складу під час виконання бойових завдань: 1-й рівень – допомога надається командирами та психологами у підрозділі; 2-й рівень – якщо психологічний стан бійця не покращується протягом 2-4 годин, його направляють до пункту психологічної допомоги та реабілітації; 3-й рівень – якщо понад 72 годин стан бійця не покращується, йому надається медико-психологічна допомога у шпиталях. Наступним етапом є направлення до одного з 4-х центрів медико-психологічної реабілітації: м. Хмільник, м. Трускавець, м. Вінниця, м. Пуша-Водиця, загальна пропускна спроможність до 1100 чоловік.

Найбільш ефективними заходами психологічної допомоги є проведення тренінгів з особовим складом, надання психологічних консультацій, організація взаємодії з членами родин (найактивніший ресурс), вирішення питань соціального характеру тощо. Особливої уваги потребує робота з воїнами, які перебували у полоні. Наприклад, важливим способом подолання стресу у ситуації полону є гумор.

Таким чином, за умов своєчасного надання психологічної допомоги безпосередньо на передовій можна запобігти виникненню складних ПТСР у більшості психотравмованих воїнів та забезпечити їх швидке повернення в стрій.

НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРСЬКИХ КАДРІВ

О.Я. Троценко

Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

Проблема якісної підготовки офіцерських кадрів є однією з основних серед проблем підтримки високої бойової готовності військових частин і підрозділів, оскільки офіцер є центральною фігурою в організації та веденні бою, здійсненні бойової підготовки особового складу, забезпеченні правильної експлуатації і збереження техніки і озброєння. Ні у кого не викликає сумніву, що офіцер є професіоналом в повному розумінні цього поняття. Сьогодні жодні збройні сили не можуть існувати без офіцерів, і тим більше, якщо ці збройні сили комплектується на контрактній основі.

З метою вдосконалення системи підготовки офіцерських кадрів у ВВНЗ (ВНЗ), відповідно до наказу Міністерства оборони України з вересня 2018 року в Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, проводиться пілотний проект з підготовки громадян України на «Курсах лідерства офіцерського складу» з числа військовослужбовців, призовників, військовозобов'язаних, резервістів, які мають ступінь вищої освіти не нижче «бакалавр», з подальшим присвоєнням їм первинного офіцерського звання «молодший лейтенант». Цей проект проводиться в рамках системи реформування вищої військової освіти.

Основною метою пілотного проекту є визначення спроможностей ВВНЗ та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти щодо підготовки курсантів за новою системою підготовки офіцерів, з урахуванням досвіду країн-членів НАТО.

За результатами пілотного проекту були:

- визначенні показники ефективності процесу підготовки громадян України, які мають ступінь вищої освіти не нижче «бакалавр» та навчаються на «Курсах лідерства офіцерського складу» для їх подальшого започаткування в інших ВВНЗ та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти.

- розроблені рекомендації кафедрами та факультетами НАСВ щодо інтенсифікації навчання слухачів (курсантів), удосконалення структурно-логічних схем навчання, напрацювання оптимального комплексу організаційних заходів, методичного, морально-психологічного, матеріально-технічного і соціального забезпечення навчального процесу та їх подальшого впровадження, як рівноцінної складової у систему підготовки офіцерських кадрів Збройних Сил України.

В ході пілотного проекту з підготовки громадян України на «Курсах лідерства офіцерського складу» була проведена практична апробація теоретичних напрацювань щодо переходу на нову систему підготовки офіцерів, яка відповідає сучасним вимогам, враховує досвід країн-членів НАТО та здатна забезпечити потреби Збройних Сил України.

СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

А.В. Богуславець, к.психол.н.

Воєнно-дипломатична академія ім. Є. Березняка

В умовах ведення гібридної війни на сході України на всіх її учасників впливає комплекс інтенсивних тривало діючих стресогенних чинників, що призводить до напруження адаптаційних систем організму та прояву бойового стресу (БС). Тому, необхідно зважати на негативні наслідки БС, який отримав особовий склад Збройних Сил України (ЗС України) у ході проведення антитерористичної операції (АТО) та операції об'єднаних сил (ООС).

За даними директора Науково-дослідного центру гуманітарних проблем ЗС України Н. Агаєва: “Для 80 % особового складу, який побував у зоні військових дій на сході країни, характерні агресивність, запальність, напади гніву, стан тривоги, порушення сну, розсіяна увага, тремор (тремтіння) рук, інші ознаки впливу психотравмуючих чинників бойової обстановки”. Тому, необхідно як можна швидше створювати комплексну систему соціальної, психологічної, медико-психологічної реабілітації військовослужбовців ЗС України та їх родичів. “Якщо цього не буде зроблено, – зазначає член “Української асоціації фахівців з подолання наслідків психотравмуючих подій” М. Кехтер, – у найближчі 20 років ми матимемо великі проблеми”.

У даному контексті надзвичайно важливою є координуюча й об'єднуюча міжвідомчі можливості активності керівництва Міністерства оборони України та Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ України). Лише за умови зважених і професійних рішень керівництва держави, скоординованої та синхронізованої роботи МОЗ України, Національної академії медичних наук України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Міністерства соціальної політики України, Міністерства освіти і науки України, силових відомств, залучення досвідчених фахівців і раціонального використання наявних сил, засобів і ресурсів можливе успішне впровадження та ефективне застосування форм, заходів і методів психологічної реабілітації постраждалих військовослужбовців.

Отже, слід зазначити, що Урядом держави та керівництвом оборонного відомства вже здійснені значні кроки в бік розв'язання проблем по створенню дієвої системи психологічної реабілітації військовослужбовців – учасників бойових дій. Цей процес тривалий і нелегкий, враховуючи той факт, що Україна не має практичного досвіду, і зіштовхується з виникненням проблем у сфері законодавства, що обумовлює функціонування даної системи, з проблемами нестачі кваліфікованих фахівців, які спеціалізуються на подоланні наслідків екстремальних ситуацій, з проблемами обмеженого фінансування тощо. Розв'язати всі проблеми буде нелегко, проте, на нашу думку, це стане можливим при повній мобілізації зусиль представників державних органів, психологів, медиків, волонтерів та за підтримки зарубіжних партнерів.

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ПСИХОТРАВМУЮЧИХ ФАКТОРІВ БОЙОВИХ ДІЙ, ОТРИМАНИХ В РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Т.А. Кобзар

*Науково-дослідний центр ЗС України “Державний океанаріум”
Інституту ВМС Національного університету “Одеська морська академія”*

Проблема нейтралізації або суттєвого зменшення наслідків психотравмуючих факторів бойових дій, отриманих в районі проведення Операції об'єднаних Сил (ООС), стоїть дуже гостро.

Сучасних заходів щодо соціально-психологічної допомоги досить мало та вони, в основному, обмежені за змістом першої, вторинної і третинної профілактичної роботи і є обкатаними, але не такими, що приносять гарантовані успіх і негайно. Разом з тим, в практиці іноземних фахівців, а саме США, які працюють з колишніми військовослужбовцями-учасниками бойових дій, заходи з нейтралізації психотравмуючих факторів, отриманих ними, носять більш виважений та глибокий характер.

В дослідженнях експертів з розладів, пов'язаних зі стресом, проведених після війни в Перській затоці, однією з найбільш травматичних подій для психіки військовослужбовців було нанесення шкоди іншим людям, навіть ворогу. Ветерани бойових дій повідомляли, що вбивство ворожого солдата або ж навіть спостереження того, що його було вбито – було більш тривожним, аніж поранення товариша. Але найгіршу втрату психологічної рівноваги, все ж таки, полягав у тому, що поранений бойовий товариш, помер. Втрата бойового товариша служила тригером для психологічного розбиття військовослужбовця ще на полі бою та подальших труднощів перебудови після того, як солдат повернувся додому. Саме тому, в США, перш, аніж застосовувати заходи соціально-психологічної допомоги, колишні військовослужбовці детально вивчаються за спеціальною схемою, чи він дійсно отримав психічну травму, і чи саме в бою, за наступними нестандартними напрямками:

проводяться поглиблені етнографічні та антропологічні дослідження особи військовослужбовця з вивченням генетичних коренів його роду та національності (корінні американці, індіанці, як колишні кочівники, мисливці та безстрашні воїни – майже не згадують про отриману психологічну травму);

з'ясовується, чи був, наприклад, оператором безпілотних літальних апаратів та спостерігав віддалено за своїми ракетами, які вбивали людей чи безпосередньо, віч-на-віч вбивав їх в бою з гвинтівки або автомату (кулемету);

опитуються, чи піддавалися вони впливу ворожих вибухів, обстрілів, чи перебували тільки на посаді матеріально-технічного забезпечення (логістики);

навчився чи ні колишній військовослужбовець безпечно спати вдома без групи досить озброєних товаришів навколо нього;

відчував чи ні на собі настільки загрозу вдома, що він би вставав посеред ночі з метою облаштувати бойові позиції з меблів у вітальні;

чи готовий колишній військовослужбовець здійснити прилюдний переказ бойових переживань воєнній громаді, які хочуть публічно говорити про війну.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК І РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ КОЛЕКТИВУ

С.О. Микитюк, д.педаг.н., проф.

Харківський національний педагогічний університет ім. Г. Сковороди

Будь-який колектив у своєму розвитку проходить тривалий процес становлення, який дуже часто буває непростим, тернистим і не завжди завершується успішно. Це залежить від низки обставин, та особливостей соціально-психологічного змісту, які впливають на формування будь-якого колективу. До таких особливостей відносять: розмір групи; склад групи; групові норми; особливості керівництва та лідерства; згуртованість членів групи; конфліктність всередині групи (особливості міжособистісної взаємодії); статус членів групи; групові ролі. Військовий колектив утворюються в рамках організаційної структури підрозділів з їхньою системою керування, озброєння, розподілу обов'язків, способу життя, побуту й відпочинку. Але сама по собі ця організаційна структура не створює колективу. Потрібно, щоб між людьми, які входять до неї, утворилися міцні духовні, ділові й особисті зв'язки, у тому числі й товариські. Тільки тоді утвориться єдиний мікросоціальний організм, ефективний у діяльності й забезпечуючий необхідні умови для всебічного розвитку особистості кожного окремого воїна. Механізмом формування й функціонування системи соціально-психологічних явищ служить спілкування воїнів (система внутрішнього колективного спілкування).

Досвід сучасних збройних конфліктів, у тому числі АТО та операції ООС

на Сході України, свідчить, що формування позитивної міжособистісної взаємодії, є основою у формуванні психологічного клімату колективу, який, у свою чергу, є запорукою ефективної діяльності.

КОРЕЛЯЦІЯ ПСИХОФІЗИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З ЯКІСТЮ ВИРІШЕННЯ ТЕСТОВИХ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

В.Т. Чупрун¹; Т.А. Сутюшев²

¹Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз

ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса;

²Національна академія Національної гвардії України

Матеріали доповіді базуються на результатах лабораторних досліджень, проведених на базі відділення функціональної діагностики і кардіологічного відділення Харківської обласної клінічної лікарні та польових експериментів.

Метою лабораторних досліджень було встановлення кореляційного зв'язку між показниками навантаження, функціонування серцево-судинної системи, цитологічними показниками та показниками якості вирішення тестових спеціальних завдань. Результати клінічних досліджень свідчать про наявність стійкої кореляції між показниками навантаження, стану серцево-судинної системи і цитологічними показниками. Крім іншого, був встановлений достатній кореляційний зв'язок між наведеними показниками та показниками, які відображають якість вирішення тестових спеціальних завдань. Проведені польові експерименти дають підстави стверджувати про достовірність отриманих лабораторних результатів. У подальшому вважається за доцільне проведення польових досліджень у складі експериментальної групи з використанням переліку тестових спеціальних завдань, розроблених під відповідну оперативно-тактичну обстановку, пов'язану з виконанням конкретних розвідувально-пошукових завдань.